

OM BRUK AV NTB-BILDER UTEN LISENS

En rettslig forklaring

Utgangspunkter om NTBs bilderrettigheter

NTB er et uavhengig, norsk nyhetsbyrå som daglig leverer redaksjonelt innhold skapt av NTBs journalister og fotografer til nærmere 200 medier. NTB er Nordens største bildebyrå med over 400 millioner bilder og videoer.

Fotografier er vernet av [åndsverkloven](#) (åvl.), enten som fotografiske verk etter åvl. § 2 eller som fotografier etter åvl. § 23. I begge tilfeller innebærer det at fotografen etter [åvl. § 3](#) *harenerett* til blant annet å lage *eksemplarer (kopier)* av bildene og til *å gjøre dem tilgjengelige for allmenheten* (for eksempel ved å legge bildene ut på internett, herunder i sosiale medier). Dette vernet og disse enerettighetene skal sikre fotografenes levebrød - at de skal få betalt for sitt arbeid, og at andre ikke kan "stjele" deres bilder. Åndsverkloven gjennomfører internasjonale traktater om det samme, blant annet [EUs opphavsrettsdirektiv](#).

Dersom du lovlig skal kunne kopiere og/eller gjøre slike bilder tilgjengelige for allmenheten, må du ha en avtale om dette med fotografen eller den som etter avtale med fotografen forvalter bilderrettighetene. Eventuelt må din bruk av bildet ha grunnlag i en av åndsverklovens særlige bestemmelser om bruk uten avtale.

NTB har gjennom avtaler med fotografene overtatt rettigheter til kommersiell utnyttelse av fotografiene og til å forvalte disse enerettighetene, ved å selge lisenser til bruk av bildene og ved å håndheve rettighetene og kreve vederlag når noen bruker bildene uten lisens eller annet lovlig grunnlag.

Når NTBs bilder for eksempel blir brukt i mediers artikler og reportasjer, skjer det med grunnlag i lisensavtaler som de har inngått med NTB. Disse avtalene gir mediene rett til den bestemte bruken, men NTB beholder alle rettighetene til bildene for øvrig.

Når har du kopiert et bilde?

Eneretten til å lage eksemplarer (kopier) av et bilde omfatter *kopier i enhver form*. Det omfatter ikke bare å kopiere eller laste ned en bildefil som du finner på nett eller andre steder. Det omfatter også for eksempel å ta ditt eget bilde av bildet eller å ta en skjermdump av en nettside eller post i sosiale medier der bildet er en del av det man ser i skjermdumpen. Å ta en skjermdump av en nettavisartikkel eller del av en nettavisartikkel som omfatter et bilde, regnes etter åndsverkloven som en kopi av bildet

i artikkelen. Ofte kalles slike skjermdumper også “faksimiler”, men etter åndsverkloven behandles de som alle andre former for kopier. Det finnes ikke noe eget unntak for faksimiler.

Når er et bilde gjort tilgjengelig for allmenheten?

Enkelt sagt er et bilde gjort tilgjengelig for allmenheten når det spres, vises eller overføres utenfor det private området. Det innebærer at enhver spredning, visning eller overføring som skjer slik at bildet vil kunne sees av flere enn en avgrenset krets av dine nære private forbindelser, vil regnes som tilgjengeliggjøring for allmenheten. *All spredning, visning eller overføring på internett / sosiale medier vil for eksempel regnes som tilgjengeliggjøring for allmenheten - også om det skjer i en lukket gruppe som består av flere enn en mindre gruppe av dine nære private forbindelser.*

Av EU-domstolens praksis følger det at ren *lenking* til bilder (og andre åndsverk) som allerede er lagt ut lovlig på nettet, ikke regnes som tilgjengeliggjøring for allmenheten. Det gjelder også om lenkingen skjer i form av såkalt “embedding” (der man kan se et “bilde” av deler av det man lenker til), slik som ofte skjer automatisk når man legger ut en lenke via sin profil i sosiale medier. Å legge ut lenker til en nettavisartikkel eller annet innhold som også inneholder NTB-bilder eller annet opphavsrettsbelagt stoff, er derfor som hovedregel uproblematisk.

Men hvis du derimot kopierer et NTB-bilde som er publisert i en nettavisartikkel eller andre steder (se *Når kopierer du et bilde?* ovenfor) og laster filen eller skjermdumpen opp og publiserer/deler det på for eksempel en annen nettside eller i sosiale medier, har du gjort det tilgjengelig for allmenheten. Og det er altså *ulovlig*, hvis du ikke har lisens eller grunnlag i en av åndsverklovens særlige bestemmelser om bruk uten avtale.

Om du for eksempel ønsker å dele innholdet, herunder bildene, i en nettavisartikkel med andre i sosiale medier, kan du fritt lenke til artikkelen, men du kan ikke kopiere innholdet og laste opp kopien av det. Det gjelder også der innholdet du vil dele kun er tilgjengelig for abonnenter, og du tenker at du derfor også vil laste opp en skjermdump eller annen form for kopi av innholdet for dem som ikke har eller vil betale for abonnement.

Det som er sagt ovenfor om tilgjengeliggjøring for allmenheten, gjelder ikke bare om du selv laster opp og deler rettighetsbelagt stoff som NTBs bilder på nett. Dersom du for eksempel deler videre en annens post i sosiale medier, og den posten inneholder et NTB-bilde, vil din deling i en ny post fra din profil anses som en ny og selvstendig tilgjengeliggjøring for allmenheten.

Sitatrett

Bestemmelsen i [åvl. § 29](#) som i utgangspunktet gir alle rett til å fritt kunne sitere offentliggjorte åndsverk i samsvar med god skikk og den utstrekning formålet betinger, vil svært sjeldent kunne brukes til å sitere bilder. Det følger av lovens forarbeider og er bekreftet av Høyesterett. Av Høyesteretts dom [HR-2022-1113-A](#) fremgår det at man som klar hovedregel aldri kan bruke sitatregelen til å “sitere” et helt fotografi, og at unntak fra

dette først og fremst kan tenkes der man omtaler *selve fotografiet som fotografi/kunstverk* “som ledd i allmenn kunstkritikk, debatt, forskning eller faglige vurderinger”. At man ønsker å omtale den/det som er avbildet, eller innholdet i den artikkelen eller reportasjen som bildet er del av, dekkes ikke av det unntaket – og derfor heller ikke av sitatretten.

I den sammenheng kan det nevnes at når man likevel ser at redaksjonelle mediers artikler/reportasjer ofte kan inneholde både “faksimiler”/skjermdumper og andre gjengivelser av bilder og/eller annet stoff fra andre medier eller andre kilder, bygger det ofte enten på avtaler eller på særlige bestemmelser i åndsverkloven som kun gjelder for medier som er omfattet av [medieansvarsloven](#).

November 2024
Advokatfirmaet Glittertind AS

Jon Wessel-Aas
Advokat med møterett for Høyesterett